

„BOLDOG VAGYOK, ÉS TELE VÁRAKOZÁSSAL, AMIKOR MEGKAPOK EGY SZEREPET, ÉS KEZDEM FELFEDEZNI MAGAMBAN”

— interjú Pál Emőke színésznővel

Színészi pályája során Pál Emőkét a mély, összetett témák feldolgozása vonzza, melyeknek aktuális társadalmi tétje van, hatással vannak a nézőkre. A művészi szabadság híve, nehezen viseli a korlátokat, könnyen mond igent egy-egy új projektre, kihívásra, kreatív formai megoldásra. Kedveli a szerteágazó művészeti feladatokat, színpadon és filmekben is játszik, mindkettőt szereti. Egyetemen tanít, ami különleges kihívás számára.

Két független társulatnak tagja: a Váróterem Projekt darabjaiban magyarul, a Reactor előadásokban többnyire románul játszik. Eddig három nagy játékfilmben szerepelt, az Eröss Zsolt hegymászó haláláról szóló *Magasságok és mélységek* című film főszerepében nyújtott teljesítményéért a Magyar Mozgóképfesztiválon a Legjobb Női Főszereplő díjjal jutalmazták.

– *Hogyan alakult a karriered, miért választottad, hogy szabadúszó legyél?*

Az egyetem alatt nem gondolkodtam sem filmes szereplésben, sem szabadúszásban, fokozatosan alakult ki bennem, hogy ezt szeretném. Az alapképzést 2011-ben végeztem, akkoriban nem láttam olyan példaképeket, akik ezt az utat választották volna, nem volt elterjedve ez a lehetőség, és igazából most sem látok túl sok jól működő példát Kolozsváron. Nagyobb művészeti központokban, például Bukarestben vagy Budapesten, ahol több független társulat van, és

A fiatalokkal való munkát egyre inkább értékelem, legyenek azok kollégák vagy diákok: részben fiatalon tart, másrészt erőt ad a lendületük.

ahol kőszínházak is nyitottabbak, befogadóbbak, minden bizonnyal könnyebben lehet erre az útra lépni.

A mesteri képzés elvégzése után kezdtem részt venni a Filmtett Egyesület által szervezett workshopokon, valójában ott szembesültem először azzal, hogy érdekel a film. Persze, kellett hozzá egy adag optimizmus és a naivitás, hogy ebbe az irányba induljak el. Hittem abban, hogy fogok kapni lehetőségeket. A színházi létben mindenképp van egy bizonyos fokú kiszolgáltatottság: a kőszínházban például nem biztos, hogy kiosztanak neked egy adott szerepet a tervezett darabban, szabadúszóként pedig az a folytonos dilemma, hogy megkeresnek-e a rendezők, hívnak-e castingokra. Pályakezdő színészként az idealizmusom segített túl a nehézségeken. Akkoriban indult a Váróterem Projekt, megvolt már az Ecsetgyár, létrejött a Reactor, a Shoshin és a Stația, egyre több független alkotói műhely jött létre Kolozsváron, ami kedvezett a szabadúszóknak.

Igazolta a választásomat az is, hogy kaptam filmes lehetőségeket is. Szerencsésnek érzem magam, mert az a tapasztalatom, hogy mindig kialakult, volt mindig egy következő projekt, mindig hívtak, mindig megtaláltak a rendezők. Mögötte persze sok munka van, az is igaz, hogy amint bekerülsz a körforgásba, megismernek a szakmai körökben, könnyebb újabb és újabb lehetőségeket kapni. Ma már sokkal könnyedebben működik ez számomra, mint tíz évvel ezelőtt.

– Színpadon és filmekben játszol, közben az egyetemen tanítasz. Hogyan tudod menedzselni ezeket a tevékenységeket?

Az energiám nagy hányada megy rá az időmenedzsmentre, hogy ezt a három területet egyeztessem, felkészüljek a soron levő feladatra, egyszerre kezeljem a színházat, a filmet és az oktatást. A pihenés sokszor háttérbe szorul, mára már vannak módszereim, hogy minként hangoljam össze a feladatokat. Persze nehéz a hármat egyszerre csinálni, most például Budapesten forgatok, csak erre figyelek egy ideig, utána visszamegyek Kolozsvárra, és az egyetemre meg a színházra fogok fókuszálni. Szerencsére az előadások egy részét, amit lehetett, áttették novemberre, a forgatás utáni időszakra. Nem biztos, hogy ezt egy kőszínház megtette volna, egyeztetett volna velem, turnékat halasztott volna el, fesztiválrészvételről mondott volna le csak azért, hogy forgatni tudjak. Olyan is történt persze, hogy a filmes csapat tett kompromisszumot, elengedett egy hétre játszani. Akkor tudok legjobban teljesíteni, elmélyülni valamiben, ha napokon, heteken keresztül intenzíven egyetlen feladatra fókuszálok, például most a filmforgatásra. Ez nem mindig sikerül, mert van olyan napom is, amikor a színházi próba után órát tartok, ilyenkor nem könnyű váltani.

– Minek alapján döntesz, hogyan mérlegeled, hogy igent mondj egy projektre?

Általában könnyen mondom igent, hamar fel lehet engem izzítani azzal, hogy fontos vagy releváns a készülő előadás vagy film témája, izgalmas a rendező világa, vagy jó a csapat. A húszas éveimben minden lehetőségre igent mondtam, mert akkor még az volt a célkitűzésem, hogy minél több tapasztalatot szerezzek, néha túlzott elvárásokkal futottam neki egy-egy projektnek, a végeredmény pedig elmaradt az elvárásoktól. Ma már sokkal realistábban állok hozzá. Meg kellett tanulnom azt is elfogadni, hogy nem minden munkám fogja beírni magát a film- vagy színháztörténetbe, és ez így rendben van. Az is sokat jelent, hogy közben megismertem a színházi és filmes közeget, tudom, hogy azoknak a rendezőknek, akikkel már dolgoztam, milyen a munkastílusuk, milyen módszerek-

kel dolgoznak, és mennyire megbízhatóak; ezt is mérlegelem, mielőtt elfogadok egy meghívást. Régebb voltak olyan vágyaim, hogy szeretnék tapasztaltabb alkotókkal, színészekkel dolgozni, hogy tanuljak tőlük, és lessem el a szakmát, azonban a jelenlegi független projekteket nagyjából az én generációm indította el, a mostani 35–40 évesek, és többnyire velük, illetve a fiatalabb generációkkal dolgozom, az ő környezetükben mozgom. A fiatalokkal való munkát egyre inkább értékelem, legyenek azok kollégák vagy diákok: részben fiatalon tart, másrészt erőt ad a lendületük. Természetesen továbbra is nagyon örvendek, ha nálam tapasztaltabb színészekkel dolgozhatok, nagyon tanulságos.

– *A színház és a film két külön világ, mindkettőben otthonosan mozogsz. Melyiket szereted jobban?*

Különbözőképpen élem meg a két művészi formát, nem tudnék dönteni. Sokszor úgy érzem, hogy a forgatás egyfajta jutalom és ünnep, mivel ritkábban jut az ember filmes munkához, ugyanakkor magasabb tétet helyezek a forgatásra, mert nem nevezném magam nagyon rutinos filmszínésznek. Eltérően készülök a szerepekre, a filmben inkább elmélyülök a karakterem belső világában, a darabokban pedig rendszerint a tematika, annak relevanciája a fontos számomra. Azért is történik ez, mert az utóbbi időben többet játszom a Reactor társulat darabjaiban, melyek többnyire érzékeny társadalmi témákat boncolgatnak. Itt inkább a kollektív munka a fontos, rendszerint az előadás struktúrája, szövege a munkafolyamat alatt születik, és az improvizációk, a hozott ötletek révén színészként alkotója, formálója vagy az előadás anyagának.

Eddig három nagyjátékfilmben játszottam, és az a tapasztalatom, hogy a forgatás mentálisan és fizikailag is nagyon megterhelő tud lenni, időnként szélsőséges lelkiállapotokat okoz a fáradtság, mivel az is megtörténik, hogy 12 órát vagy még többet forgatunk. A *Magasságok és mélységek* forgatása alatt úgy emlékszem, talán 16 óra is volt, habár lehet, csak nekem tűnt ilyen soknak. Maga a válogatás is nagyon más, a filmek esetében igazi versenyhelyzeteket éltem meg a casting során, több forduló után dől el, hogy ki kapja a szerepet, erősebb a harc magaddal, hogy meg tudd őrizni a nyugalmaidat, ne izguld túl a válogatást.

– *Egyik interjúdban azt mondtad, hogy szereted a kisebb színházi tereket, ha közelebb vannak a nézők. Hogyan hatnak rád a nézők reakciói, mennyire érzed a lelkiállapotukat?*

Az előadások után általában két témát beszélünk meg a kollégákkal: hogyan éreztük magunkat, hogy ment az előadás, illetve, milyen volt a közönség. Ha nincs az úgynevezett negyedik fal, közel ülnek a nézők, és a szemükbe tudsz nézni, akkor egyértelműen lehet érzékelni, hogy megszületik valamifajta kapcsolat a közönség és a színészek között.

Ha távolabb ülnek, nem érzékelem az egyéni reakciókat, csak a teljes nézőtér visszajelzéseit. A legnyilvánvalóbb visszajelzés a nézők részéről a nevetés, ennek mindig nagyon szoktunk örvendeni, mert azt jelenti, hogy az előadásnak van humora. Az is igaz, hogy a közönségek nagyon eltérőek. A bemutatón és az első pár előadásán általában azok vannak jelen, akik közel állnak hozzánk, a család, a kollégák és a barátok. Ezt nevezük mi drukkerközönségnek. Lehet, hogy nem is azon nevetnek, ami történik az előadásban, hanem azt látják, hogy Emőke, akit ismernek, milyen helyzetben van, mit csinál, és ez szóraztatja őket.

Érzem persze azt is, ha lankad a közönség figyelme; ilyenkor ösztönösen próbálok magammal rántani a nézőket, régebb azt hiszem az energiaszint növelésével kísérleteztem ilyen helyzetekben, most talán az idegrendszer élesztésével valamifajta sűrítettebb, mélyebb összpontosítással kísérletezek. Más érzés az is, amikor a közönség figyel, de nem reagál hangosan, csendben ül a nézőtéren, de érzed, hogy veled vannak.

Mostanában sokszor játszom magyar–román vegyes közönség előtt, és szoktam figyelni a reakciókat, például azt, hogy a többnyire magyar vagy többnyire román közönség mire reagál inkább, mire kacagnak fel például. Abban is eltér a magyar és a román közönség, hogy az előadás végén a románok felállva ünnepelnek, a magyar közönségnél pedig a vastaps a bevett szokás.

– Nem játszol túl vidám szerepeket, sok a fájdalom a történetekben. Hogyan tudod kezelni ezt, mikor tudsz kilépni a szereplőid életéből?

A színházban inkább a munkafolyamat a megterhelő, úgy képzelem ezt, mintha különböző barlangokat ásnál magadban a szerepalkotások során. Maga az ásás, az alkotás, az alámerülés folyamata az, ami érzelmileg kimerítő lehet, viszont amikor az előadást már „csak” játsszuk, visszalátogatok az adott barlangba, szerencsés esetben felfedezek ott még valamit, de előadás után ki is jövök onnan. Van viszont egy folyamatos energiacsere a nézőkkel és a partnerekkel, valami megtörténik a színpadon az előadás alatt, ami hatással van a nézőkre. Az *Álom* című darab például, amit a Reactornál játszunk, az egyetemi közegben tapasztalható abúzusokról szól: nehéz, nyomasztó téma, de érzem, hogy fontos a jelenségről beszélni, és ez erőt ad. Fontos tehát számomra, hogy értelmet találjak a munkáimban. Gyakran gondolkodom el azon, hogy vajon mennyire vagyok hasznos tagja a társadalomnak, mi a munkámnak a hatása, miért nem ültetek inkább fákat, vagy ápolok betegeket, hisz az sokkal kézzelfoghatóbb.

Ahhoz, hogy jól érezzem magam, hinnem kell abban, hogy van pozitív hatása annak, amit csinálok, és sokszor érzem, hogy tényleg van. Például a *Magaságok és mélységek* bemutatója után írtak nekem nők, akik elveszítették a párjukat, s közülük sokan mondták, hogy éppen olyan érzés, mint ami a filmből átjön. Talán ezzel is hozzájárultam a tragikus történetek feldolgozásához.

Nagy kihívás volt Erőss Zsolt özvegyének, Hildának a karakterén dolgozni, próbáltam érzelmileg annyira mélyre menni, amennyire csak tudtam, az összes jelenetben megteremteni a fájdalmat, amit ugye Hilda nem engedett ki magából, hanem visszafojtott. Én is ugyanezt tettem hetekig, teremtettem és visszafojtottam magamban a fájdalmat, ami sokszor nehéz volt, olyan is történt, hogy hazamentem este a budapesti lakásba, és muszáj volt beszélnem valakivel, gyakran sírással engedtem ki magamból a feszültséget, ami nem rossz, de nem is a legjobb módszer, mostanában inkább sportolok, vagy a barátaimmal találkozom.

Számomra nagyon jó volt, hogy két részletben forgattuk a filmet. A tavaszi forgatáskor még feszültebb voltam, nehezebb időszak volt a forgatás kezdete, sokszor előfordult, hogy bezárkóztam a lakásba sorozatokat nézni, hogy mossam ki magamból a szereppel járó érzéseket. Ősszel már sokkal kiegyensúlyozottabb voltam, jobban kezeltem az „alámerüléseket”. Amint befejeztük a forgatást, fokozatosan elengedtem az alkotással járó érzéseket. Hasznos ilyenkor egyéb projektbe kezdeni, más dolgokra koncentrálni, ami eltereli a gondolataidat.

– *Milyen szerepe van a tanításnak az életedben, hogyan éled ezt meg?*

Egészen mást jelent tanítani a színészmesterséget, mint játszani. Úgy érzem, hogy én ezt is egyfajta ösztönből csinálom. Bár még mindig nagyon fiatalnak érzem magam, tudom, hogy van generációs szakadék köztem és a diákok között, ennek ellenére, nem játszom a tanárt, közvetlen a kapcsolatom a diákokkal. Kollégáknak, partnereknek tekintem őket; ha netán arra volna szükségük, hogy valaki szakmailag megmondja nekik a tutit, az valószínűleg nem én vagyok. Olvastam valahol, hogy a színészetet nem lehet tanítani, de lehet tanulni. Ezek szerint környezetet, körülményeket kell teremteni a hallgatóknak ahhoz, hogy fejlődni, kísérletezni, keresni tudjanak, felfedezzék, megismerjék magukat. Akkor van sikerélményem, ha olyan anyagot, gyakorlatot, technikát vagy módszert tudok nyújtani, amiben a hallgatóknak valamilyen felismerésük van önmagukkal, a színészettel kapcsolatosan.

Habár három éve tanítok, még mindig keresgélek, hogy mi az, ami működik. Segít a folyamatban, hogy sok fiatal kollégám van, akikkel megbeszéljük a tapasztalatokat. Plusz kihívás a színin a többi egyetemi szakhoz képest, hogy az évfolyamoknak van egy vezetőtanára, ami régen azt jelentette, hogy a tutornak nagyon sok órája volt azzal az évfolyammal, erőteljesen meghatározta az egyénisége, a színészetfelfogása az évfolyamot. Ez nagy felelősség volt, és ma már nem így működik, más tanároktól is kapnak elegendő impulzust, de a tanítás felelősségét még így is érzem.

Próbálok követni a volt hallgatóim karrierjének alakulását, és mindig drukolok nekik, büszke vagyok rájuk, ha elhelyezkednek a szakmában, ha lehetőségeket kapnak, de akkor is ha türelmesen és kitartóan keresnek, vagy ha valami más irányt választanak. Szoktam azon töprengeni, hogy mire és hogyan készítjük fel őket, hiszen manapság nehéz helytállni, de vannak hallgatók, akik kollégáim lettek, és nagy öröm számomra velük együtt játszani.

– *A mesteri elvégzése után Londonban fizikaiszínház-képzésen is részt vettél. Mi a fontosabb számodra, a hangos beszéd vagy a testbeszéd, el tudod-e választani a kettőt egymástól?*

Nehéz különválasztani a kettőt, a hangnak is van teste, a testnek is van hangja, bár ez most egy kissé elvontnak tűnhet. Szeretem, ha az előadásokban van fizikalitás, van cselekvés. A pályám elején volt pár szerepem olyan előadásokban, melyek nagyon szövegcentrikusak voltak, a színész csak állt, és mondta a szöveget. Ezzel nincs semmi baj, ha jó a szöveg, de akkor fogalmaztam meg, hogy a testem arra volt való, hogy tartsa a fejemet, amin van a szám, amivel mondom a szöveget. Ma már lehet másként dolgoznék azokkal a szövegekkel. A fizikai színházi képzés során nagyon sok gyakorlatunk a test felől közelítette meg a színészetet, ami nekem nagyon fekszik, tanárként is használok a pszichofizikai megközelítést.

– *Melyek azok a helyek, ahol leginkább otthon érzed magad?*

Az otthon érzése inkább emberekhez kötődik, mintsem helyekhez. Az utóbbi időben rengeteget utaztam a munkám miatt, és az igazi feltöltődés számomra, ha eljutok Gyergyóremetére, otthon vagyok a családommal, oda mindig vágyom, szeretem a környezetet, a csendet, a tiszta levegőt, a természet közelségét, itt mindig fel tudok tölteni olyan mértékben, mint sehol máshol. Vannak különleges hangulatok is, amelyek az otthon érzésére emlékeztetnek, vagy a ked-

venc ételeknek, a rántott húsnak, húslevesnek a terjengő illata, de akár az is, ha a háttérben állatokról szóló dokumentumfilm megy a tévében. Munka során is el szokott tölteni az otthonérzet, ha a munkaviszonyokban megteremtődik a kölcsönös tisztelet, elfogadás, megbecsülés és szeretet.

– *Mi tesz boldoggá az életben?*

Legfőképp az emberi kapcsolatok tesznek boldoggá, ha jól beszélgethetek valakivel, ha mélyen tudok kapcsolódni, akár családtaggal, barátokkal vagy kollégákkal. Szeretem a táncos házibuliknak a hangulatát, amikor összegyűlünk húszan-harmincan, mindenki ismer mindenkit, és jól érezzük magunkat. Ilyenkor vagyok annyira felszabadult, hogy énekelni is szoktam, ami nézők előtt nagyobb kihívás. Boldoggá tesz az is, ha a természetben lehetek.

A munkafolyamatok is boldoggá tesznek. Az egyik kollégámmal fogalmztuk meg nemrég, hogy mi annyira szeretünk élni, hogy a munkánkat is így választottuk meg: egy összpontosított, sűrített és iszonyat intenzív életet élünk meg a munkánk során. Igazán szerencsésnek érzem magam, hogy ezzel foglalkozhatok.

– *Min dolgozol most?*

Budapesten Freund Ádám (társforgatókönyvíró: Szabó Iván) *Hiénák* című filmjén dolgozom, ami a budapesti taxis hiénákról szól. A forgatás felénél járunk. Ez a munka most igazán feltölt, ugyanis mind emberileg, mind szakmailag szuper csapat vesz körül, jó a hangulat, hatékony és koncentrált a munka. Ádám erős kézzel vezeti a csapatot, a partnereim pedig iszonyat jó színészek: Rába Rolanddal, Ferenczi Gáborral, Raul Ionescuval dolgozom főként, de volt alkalmam Tóth Ildikóval és Jordán Tamással is forgatni.

Kérdezett Gyórfy Gábor

